

פיתוח מיומנות הדיבור אצל פעוט על הספקטרום האוטיסטי

ד"ר סיגל תדהר-פז, BCBA, מאור עזאני

תקציר

ילד שאובחן עם אוטיזם בגיל שנה וחצי, ועובד בתוכנית ביתית אינטנסיבית שעוסקת בטיפול בכל תחומי הטיפקוד שלו, החל בתרגול דיבור בגיל שנתיים. התרגול נבנה בצורה מדורגת, כאשר רמת הקושי של הגירוי המוצג עלתה מהברה בודדת עד בניית מילים ומשפטים. בעקבות תרגול אינטנסיבי מאד במשך כשנה, נראה שיפור מהיר ומשמעותי ביכולת ההגייה של הילד, במובנות הדיבור שלו, ובעקבות זאת בשימוש שלו בדיבור באופן ספונטני לבקשות ולשיתוף במשפטים מלאים.

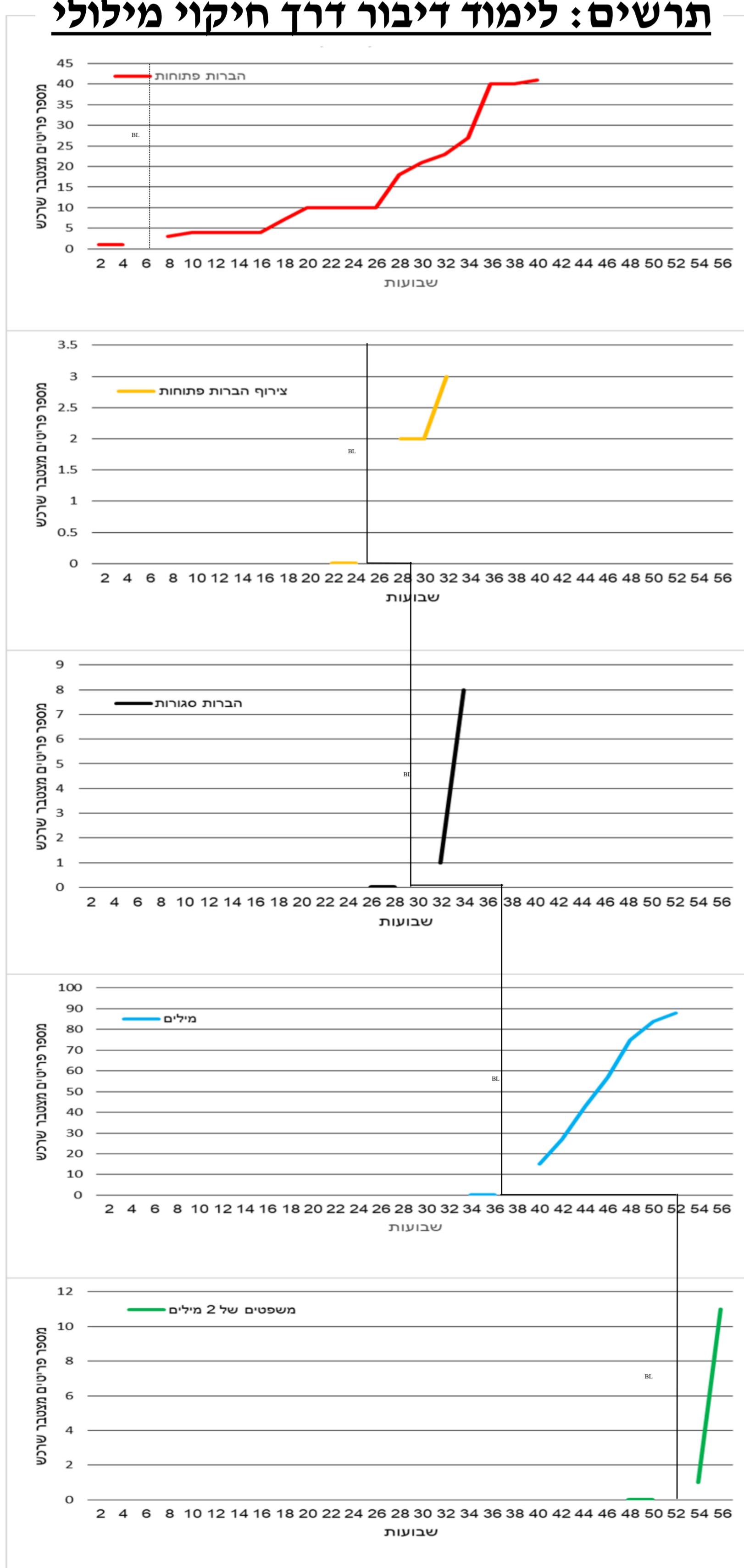
נבדק

ילד בן שנתיים ביישום התוכנית, המאובחן עם אוטיזם ומטופל בתוכנית טיפול אינטנסיבית על פי הגישה ההתנהגותית מגיל שנה וחצי. תוכנית ההתערבות שלו עוסקת בפיתוח מיומנויות תקשורתיות, בכללן הבנת שפה ודיבור, מיומנויות חברתיות, מיומנויות מוטוריות, ומשחק תואם גיל. מגיל שנתיים הילד משולב בגן רגיל בליווי סייעת, ומטופל בביתו בשעות אחר הצהריים. בתחילת התוכנית הילד לא הפיק הברות פרט להברה ספציפית אחת: KA. הקושי בהפקת ההברות נבע מהעיכוב ההתפתחותי הכללי, וכן מחולשה בשירי הפה ומאפרקסיה של הדיבור.

התערבות

לאחר עבודה עם הילד על מיומנויות חיקוי, משחק בסיסי תואם גיל בחפצים ובצעצועים, מיומנויות תקשורת של הבנת שפה וגיסטות, ומיומנויות מוטוריות (מוטוריקה עדינה וגסה), נבנתה לילד תוכנית אימון לדיבור. תחילה, הושגה שליטת גירוי בדיבור שלו, כלומר הענות להוראה: "תדבר" או "תגיד KA" (ההברה היחידה שהגה ספונטנית). לאחר מכן, הילד למד לחקות הברות חדשות, שלא היו ברפרטואר שלו. המטפלת הציגה הברה עם ההוראה: "תגיד (הברה)" והילד היה צריך לחזור על ההברה. ההתערבות נבנתה באורח מדורג כאשר רמת הדרישה עלתה לאחר הצלחה בהגיית ההברה בשלושה תרגולים רצופים. כאשר הילד הצליח לחקות את ההברה שהוצגה לו הוא זכה במחזק. כאשר לא הצליח, קיבל פידבק מילולי. אם לא הצליח פעמיים רצופות, נעשה מעבר להברה בה הצליח בעבר לשם זימון הצלחה וקבלת מחזק.

תרשים: לימוד דיבור דרך חיקוי מילולי

מחיקוי הברות בודדות, נעשה מעבר לחיקוי צירופי הברות תפל, ומהן למילים בעלות שתי הברות. תחילה נלמדו מילים בנות שתי הברות עם הברות פתוחות (כמו אמא) ולאחר מכן משולבות פתוחות וסגורות (כמו בלון), ואז למילים בנות 3 הברות, תחילה פתוחות (כמו מתנה) ולאחר מכן משולבות- פתוחות וסגורות (כמו פופקורן). משלב המילים נעשה מעבר לשלב חיבור מילים למשפטים. במקביל לתרגול חיקוי מילולי, בוצע תרגול לחיזוק שירי הפה באופן אינטנסיבי, במטרה לשפר את יכולות השליטה באברי הפה ובעקבות כך לשפר את יכולות ההיגוי: אימוני נשיפה מגוונים, אימוני הזזת לשון, ותנועות פה להפקת התנועות השונות.

תוצאות

ההתערבות לשיפור הגייה נבנתה באורח מדורג כאשר רמת הדרישה עלתה לאחר רכישת מספר פריטים ניכר בשלב מסוים. העבודה על הברות בודדות נמשכה גם כאשר החלה למידה של צירופי הברות, עד לשליטה בהגיית כל העיצורים וכל התנועות. ניתן לראות כי קצב הלמידה היה מתון בהתחלה אך הלך והתגבר עם הלמידה עד שקצב למידת המשפטים היה מואץ ביותר.

סיכום ומסקנות

אימון אינטנסיבי להגייה דרך חיקוי מילולי ובמקביל אימון בשליטה בפה, הובילו לשיפור ביכולת ההגייה אצל ילד שאובחן עם אוטיזם. מיומנויות הקדם של הענות להצגת דרישה וקבלת חיזוק לאחר תגובה מתאימה היו משמעותיות מאד ללימוד מיומנות הדיבור, כמו גם מיומנות חיקוי האחר. ההתערבות הבנויה באורח מדורג ברמת הדרישה הוכחה כיעילה. יכולת הדיבור של הילד תרמה רבות להסתגלותו ושילובו במסגרת המשפחתית והגנית. יכולת הדיבור של הילד איפשרה לו עם רכישתה לתקשר את רצונותיו, לשתף את הסביבה בענייניו שלו, ולנהל שיחה הדדית.